

Η αλληγορία της πανίδας στην Επιστολή Βαρνάβα (Μόσχος Γκουτζιούδης, Επίκ. Καθηγητής Καινής Διαθήκης ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=174270>]

Πέρα από τα αρνητικά παραδείγματα που προηγήθηκαν δεν θα μπορούσε εδώ να λείπει και ένα θετικό. Ο συγγραφέας της επιστολής αποκαλύπτει το πραγματικό νόημα των μωσαϊκών διατάξεων. Συνεπώς ταυτίζει τα καθαρά ζώα που είναι δίχληλα και μηρυκαστικά με εκείνους που φοβούνται τον Κύριο, με εκείνους που μελετούν και τηρούν τις εντολές του, με εκείνους που γνωρίζουν ότι η μελέτη είναι έργο ευφροσύνης και εκείνους που αναμασούν το λόγο του Κυρίου. Από το τελευταίο είναι ξεκάθαρο πως βλέπει αλληγορικά την ιδιότητα του μηρυκασμού. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι δε η αλληγορική κατανόηση της δίχληλης οπλής με εσχατολογικό περιεχόμενο. Αυτή δηλώνει την παρουσία του δικαίου σε αυτόν τον κόσμο και την προσδοκία της έλευσης του μελλοντικού. Φυσικά ο συγγραφέας δεν παραλείπει να σημειώσει με αντιουδαϊκό τόνο «*Ἀλλὰ πόθεν ἐκείνοις ταῦτα νοῆσαι ἢ συνιέναι*». Θα πρέπει επίσης να σημειώσουμε πως πουθενά στο έργο του δεν αναφέρει τη λέξη Ιουδαίος ή Ιουδαίοι. Παντού αναφέρεται σε αυτούς με προσωπικές ή δεικτικές αντωνυμίες όπως αὐτοὶ ή ἐκείνοι. Ο συγγραφέας είναι βέβαιος πως η πραγματική κατανόηση των διατροφικών κανόνων είναι εκείνη που μόλις αυτός παρουσίασε με τη συνδρομή της αλληγορικής ερμηνείας.

Φιδαιετός, λίμνη Κορώνεια, Ιούλιος 2017

Μπορούμε τώρα να καταλήξουμε σε ορισμένες συμπερασματικές σκέψεις. Όπως οι περισσότεροι ερευνητές έχουν σημειώσει, το πλέον ιδιαίτερο στοιχείο της Επιστολής Βαρνάβα είναι ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύει αρκετά στοιχεία της Π.Δ. σε σχέση με τον ιουδαϊκό νόμο. Ασφαλώς για τον συγγραφέα της μόνο η χριστιανική ερμηνεία είναι η σωστή. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να κατανοήσουμε και τον κατάλογο με τα ακάθαρτα ζώα του κεφαλαίου 10.

Η χρήση της αλληγορικής μεθόδου ερμηνείας είναι το εργαλείο που επιτρέπει στον συγγραφέα της επιστολής να αρνηθεί την ορθότητα των βασικών συμβόλων της ιουδαϊκής ταυτότητας, όπως είναι η περιτομή, η νηστεία, τα καθαρά και ακάθαρτα ζώα, το θυσιαστικό σύστημα, η λατρεία του ναού και η αργία του Σαββάτου.

Η Επιστολή Βαρνάβα σε απόλυτη συμφωνία με τα υπόλοιπα σχετικά έργα της τάσης που αναφέραμε, χρησιμοποιεί διάφορα είδη της βιοποικιλότητας από πηγές, όπως οι μύθοι του Αισώπου, παροιμιακή σοφία και φυσικές ιστορίες. Φυσικά ως προς το υπόλοιπο υλικό βρίσκεται σε συμφωνία με τα υπόλοιπα χριστιανικά

κείμενα του 2ου αι. μ.Χ., τα οποία χρησιμοποιούν εκτενώς τις βιβλικές πηγές.

Ο συγγραφέας της επιστολής επιλέγει και είδη της βιοποικιλότητας τα οποία δεν υπάρχουν στις σχετικές νομικές διατάξεις περί καθαρών και ακαθάρτων στην Π.Δ. αρκεί αυτά να εξυπηρετούν το σκοπό του.

Οι όποιες μορφολογικές ιδιαιτερότητες ορισμένων ειδών της βιοποικιλότητας στον ελληνορωμαϊκό κόσμο κατανοούνταν με διάφορους απίθανους τρόπους, ενώ λάμβαναν επίσης πάντα αρνητικό περιεχόμενο. Τα θρησκευτικά κείμενα που επέλεξαν να κάνουν χρήση αυτών, προχώρησαν παραπέρα με αναγωγές εξυπηρετώντας τις σκοπιμότητες του κάθε συγγραφέα.

Δεν έχει καμία απολύτως βάση ή προτιμότερα είναι ανήθικο να παρουσιάζονται ορισμένα ζώα ως ανήθικα. Τα παραδείγματα του λαγού, της ύαινας και τους κουνάβιου που υπάρχουν τελευταία στον κατάλογο της Επιστολής Βαρνάβα μοιράζονται διάφορες ιδέες που κυκλοφορούσαν στην αρχαιότητα και είχαν αναπτυχθεί από μίξη φυσικών παρατηρήσεων, μύθων, φαντασίας και δεισιδαιμονιών.

Χαλκοκουρούνες, ρέμα Μελισσουργού, Ιούλιος 2017

Η αλληγορική κατανόηση των ζώων δεν είναι συχνά ίδια σε όλα τα έργα. Παρατηρούνται ιδέες που δεν προσλαμβάνονται από τους χριστιανούς συγγραφείς και άλλες στις οποίες δείχνεται προτίμηση και μάλιστα αυτές ενισχύονται με φανταστικές εκτιμήσεις. Ο Κλήμης στην περίπτωση του λαγού για παράδειγμα, προτιμά τις παρατηρήσεις του Αριστοτέλη και δεν συμφωνεί με τον συγγραφέα της Επιστολής Βαρνάβα. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η αλληγορική ερμηνευτική παράδοση της Αλεξάνδρειας έκανε τους χριστιανούς συγγραφείς εκπροσώπους της να απομακρυνθούν αρκετά από τη ζωολογία.

Ο συγγραφέας της Επιστολής Βαρνάβα, όπως άλλωστε και οι ευαγγελιστές ή οι μεταγενέστεροι χριστιανοί συγγραφείς των πρώτων αιώνων δεν έχουν ζωολογικές γνώσεις και κυρίως δεν ενδιαφέρονταν για τα ίδια τα ζώα, τα οποία φυσικά θεωρούσαν κατώτερα του ανθρώπου. Η στωική θέση είχε επικρατήσει την εποχή που μας ενδιαφέρει. Όλοι οι παραπάνω δεν ανατρέχουν στις φυσικές ιστορίες ή αν ορισμένοι το κάνουν, προτιμούν να ασπαστούν μυθώδεις ιδέες που συνδέονταν με συγκεκριμένα είδη της βιοποικιλότητας. Η ψύχραιμη αντίθετα θεολογική σκέψη

της εποχής μας δεν έχει παρά να συμφωνήσει με τον Ψαλμωδό που παρατηρεί εύστοχα «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύριε πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτήσεώς σου» (Ψλ. 103:24).